

τῶ βαβυλωνιακῷ συστήματι ἡ θεὰ Σελήνη φέρεται ὡς πατήρ τοῦ θεοῦ Ἡλίου. Παρ' Ὁμήρῳ ὅμως ἡ σελήνη οὐδαμῶς προσωποποιεῖται, ἐνῶ τρεῖς ἀπαντῶμεν τὸν ἥλιον ὑπὸ τὸ πατρωνυμικὸν Ὑπερίων ἐν ἐκάστη δὲ τῶν τριῶν περιπτώσεων τὸ σχετικὸν χωρίον αὐστηροτάτην ἔχει συνάφειαν πρὸς τὴν Ἀνατολήν.

Ἡδὴ περαινῶ τὴν ἐλαχίστην ταύτην συμβολὴν εἰς μέγα ζήτημα. Εἰλικρινῆ δὲ θὰ αἰσθανθῶ χαρὰν ἂν ἀποδειχθῆ ἐν οἰφδύποτε βαθυῦ πηγῇ ἐνδιαφέροντος ἡ ὠφελείας δι' οἰονδήποτε τῶν μελῶν τοῦ τῶν Ἀνατολιστῶν συνεδρίου τοῦ 1892.

Ἡ ΓΡΙΖΕΛΙΣ. ΕΝ Τῷ ΓΕΡΜΑΝΙΚῷ ΔΡΑΜΑΤΙ.

Ἐδημοσιεύσαμεν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν τῷ Νεολόγῳ καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει μελέτην περὶ τοῦ ἐκτάκτως ἐν τῇ Γαλλικῇ Κωμῳδίᾳ ἐπιτυχόντος Μυστηρίου τοῦ Ἀρμάνδου Silvestre Γριζελίδος (Gisélidis) καὶ τοῦ μύθου τῆς Γριζελίδος καθόλου. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ μελέτῃ ἡμῶν ἐκεῖνη παρετηρήσαμεν μὲν ὅτι καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἡ περὶ τῆς Γριζελίδος παράδοσις ἐδραματοποιήθη ὑπὸ F. Halm, οὐδεμίαν ὅμως παρέσχον ἀνάγνωσιν τοῦ γερμανικοῦ δράματος, ἐπανερχόμεθα νῦν, ἵνα συντόμως πράξωμεν τοῦτο, ἀκολουθοῦντες τῷ Saint-Marc Girardin. Ὡς εἶπομεν τὸ δράμα ἐποιήθη ὑπὸ Φριδερίκου Halm. Τὸ ὄνομα Friedrich Halm εἶνε ψευδώνυμον, ὅφ' ὃ ἔγραφε τὰ δράματα αὐτοῦ ὁ εὐγενὴς αὐστριακὸς βαρῶνος Φραγκίσκος-Ἰωσήφ de Münch-Bellinghausen, ἅτινα λογίζονται ἐκ τῶν καλλίστων τοῦ γερμανικοῦ θεάτρου. Ἐγεννήθη δὲ ὁ δραματοποιὸς οὗτος ἐν Κρακβίᾳ τῷ 1806, γενόμενος τὸ πρῶτον σύμβουλος τοῦ Κράτους, εἶτα ἔφορος τῆς αυτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης καὶ τὸ 1866 ἐπόπτης τοῦ αυτοκρατορικοῦ θεάτρου, ἀπέθανε τὸ 1871. Ἐν τοῖς δράμασιν αὐτοῦ καὶ ταῖς κωμωδίαις καταλέγεται καὶ τὸ ἑλληνικῆς ὑποθέσεως Ἰφιγένεια ἐν Ἀελοῖς. Ἡ Γριζελίς ἐγένετο τὸ πρῶτον ἔργον ὅπερ ὁ γερμανὸς δραματικὸς συγγραφεὺς ἀνεβίβασεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς κατὰ τὸ 1855 καὶ ὅπερ ἐπέτυχε λίαν. Ἐν αὐτῇ ἡ Γριζελίς μετατίθεται ἐν τοῖς ἰπποταῖς τῆς Στρογγύλης-Τραπέζης. Ἰδοὺ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ :

Ὁ ἀλαζῶν καὶ σκληρὸς Περσιβάλ (Percival) νυμφεύεται τὴν Γριζελίδα, θυγατέρα ἀνθρακῆος. Ἦν δ' εὐτυχὴς καὶ ὑπερήφανος ἐπὶ τῇ ὠραιότητι καὶ τῇ ἀρετῇ τῆς συζύγου αὐτοῦ, ὅτε ἡμέραν τινὰ μεταβάνα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως Ἄρτου (Artus) ἠρώτησεν αὐτὸν μετ' εἰρωνείας ἡ σύζυγος τοῦ Ἄρτου Ζινέρβα, ἣν ἄλλοτε ὁ Περσιβάλ ἠγάπησεν, ἀλλ' ἦν κατελίπεν ὡς κενόδεον, ἐὰν ἐνυμφεῖται. —Ναί.—Καὶ μετὰ τίνος; —Μετὰ τῆς Γριζελίδος, τῆς θυγατρὸς τοῦ ἀνθρακῆος, ἀπήντησε μετὰ παρησίας. Τότε πᾶσαι αἱ κυρίαι τῆς αὐλῆς ἤρξαντο γελῶσαι καὶ σκώπτουσαι αὐτόν, μάλιστα δὲ ἡ Ζινέρβα. Ὁ Περσιβάλ ἐξοργισθεὶς ἕνεκα τῶν χλευασμῶν τούτων, ἀνέκραξεν ὅτι ἐὰν ἡ ἀρετὴ ὀρίζει τὴν θέσιν ἐκάστου ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ Γριζελίς ἐστὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ ἡ Ζινέρβα πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῆς. Τοὺς λόγους δὲ τούτους ἀκούσας ὁ τῆς Ζινέρβας ἐραστὴς Λανσελότος, ἀναλαμβάνει τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῆς καὶ οἱ δύο ἰπποταῖ ἀντιμετωπίζονται καὶ σύρουσι τὰ ξίφη. Ἀφικνεῖται ὁ Ἄρτος, ἡ δὲ Ζινέρβα πρὸς κατάπαυσιν τῆς ἔριδος διακηρύττει ὅτι δέχεται νὰ ὑποκλίνηται πρὸ τῆς Γριζελίδος, ἐὰν αὕτη ὑποστῇ τὰς τρεῖς δοκιμασίας ἃς προβάλλει αὐτῇ καὶ αἵτινες αἰ αὐταὶ τυγχάνουσιν ὄσαι ταῖς τοῦ διηγήματος τοῦ Βοκκακίου. Ὁ Περσιβάλ ἀποδέχεται τὸ ὄρον τοῦτον, οὗ ἡ Γριζελίς ἐμελλε νὰ ἦ τὸ θῆμα, ἀφαιρεῖται αὐτῆς τὸ τέκνον, ἀπέμπει αὐτὴν, βαίνει δὲ οὐχὶ πλέον τοῦ μαρκησίου Saluces, —ἔστι δὲ τι ὀδυνηρότερον γυναικί τοῦ νὰ παρασκευάσῃ αὐτὴ αὐτὴ τὸν θρίαμβον τῆς ἀντιζήλου αὐτῆς; —ζητεῖ παρὰ τῆς Γριζελίδος νὰ θυσιάσῃ τὴν ζώην αὐτῆς ὅπως σώσῃ τὴν ἑαυτοῦ, ἡ δὲ Γριζελίς ἀποδέχεται τοῦτο ἄνευ ἀντιρρήσεως. Ὁ Περσιβάλ ἐπαράσσει τὴν καρδίαν ταλαιπωρῶν τὴν ἀτυχῆ Γριζελίδα, ἀλλ' ἡ ὑπερφανία αὐτοῦ οὐδαμῶς ἐπέτρεπεν αὐτῷ ν' ἀπολέσῃ

τὸ στοίχημα, ὅπερ συνέθετο τῇ Ζινέρβα, ἤθελεν ὅπως αὕτη κύπη πρὸ τῆς Γριζελίδος, ἐφρόνει ὅτι ἡ στιγμή τοῦ θριαμβοῦ ἀποζημιώσει τὴν σύζυγον αὐτοῦ, ἐφ' οἷς ἔπασχεν, ἐφρόνει πρὸς τούτους ὅτι ἡ ἐκθεσιμένη τιμὴ αὐτοῦ ἐδικαιολογεῖ τὴν σκληρὰν αὐτοῦ ἐπιμονὴν κατὰ τῆς Γριζελίδος. Τέλος ἡ Ζινέρβα ἠττάται, ἡ Γριζελίς θριαμβεύει τοὺς ἄλλους αὐτῆς ὑποστᾶσα. Ἄλλ' αὕτη ἠγνοεῖ μέχρι τοῦδε ὅτι τὰ πάντα ἦσαν δοκιμασία· ἐπὶ τέλους μαθάνει τοῦτο, καὶ ἐνταῦθα ὁ γερμανὸς συγγραφεὺς ἐπινοεῖ λύσιν ὄλους νέαν, διαφέρουσαν τῶν προτέρων, δικαίαν, κατὰ τὸν Saint-Marc Girardin, παθητικὴν καὶ βαθεῖαν ἄμα, ἥτις δέον νὰ ἱκανοποιήσῃ ἡμᾶς ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ ὀργῇ κατὰ τοῦ Περσιβάλ, κατὰ τοῦ ἀνδρὸς ὅστις ἐπέβαλεν ὀδυνηρὸν παιγνίδιον τῇ συζύγῳ αὐτοῦ, «καὶ ὅμως, ἐπάγεται ὁ αὐτὸς γαλάτης κριτικὸς, φητινὴ πληρέστατα συμφωνοῦμεν, ἡ λύσις αὕτη, καίπερ εὐφυῆς, οὐχὶ ὅσον ἡ παλαιὰ εὐχαριστεῖ με».

Ἰδωμεν νῦν τροχάδην ὁποῖα ἡ λύσις αὕτη. Ἡ σκληρὰ Ζινέρβα καὶ ὁ Ἄρτος ἀγγέλλουσι τῇ Γριζελίδῃ, ὀδηγηθεῖσα ἐνώπιον πάσης τῆς αὐλῆς, ὅτι τὰ παθήματα αὐτῆς οὐδὲν ἄλλο ἦσαν ἢ δοκιμασίαι ἐπὶ τῇ ἀρετῇ αὐτῆς, προβληθεῖσαι ὑπὸ τῆς Ζινέρβας καὶ δεκταὶ γενόμεναι ὑπὸ τοῦ Περσιβάλ. Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἄρτου, ἡ ὠραία Ὀριάνη, ἀναπτύσσει αὐτῇ τὰ πάντα μετ' ὀλης τῆς ἀφελείας, ἥτις χαρακτηρίζει τὴν γυναικὰ τοῦ κόσμου, μὴ φαινομένη ποτὶς ὅτι αἰσθάνεται ὅτι ἐκεῖνο ὅπερ ἦν παιδιὰ δι' αὐτὴν ἦν φοβερὰ ὀδύνη διὰ τὴν Γριζελίδα. «Δύω λέξεις, εἶπεν ἡ Ὀριάνη, θὰ καταστήσωσιν ὑμῖν, ὠραία Γριζελίς, φανερόν τὸ πρᾶγμα. Πᾶν ὅ,τι ἀπὸ τῆς χθὲς συνέβη ἦν ἀστείότης, χαριεντισμὸς. Ἦτο κωμωδία, ἦν μετεχειρίσθη ὁ Περσιβάλ, ὁ ἔστιν ὅτε τρελλός, προσεθούσα ἐκ τίνος στοιχήματος ἐπὶ τῷ ἄλλῳ ταπεινώσεως ὠραίας δεσποίνης. Εἰργάσατο ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ κόρη ἀνθρακῆος, ἀνυψωθείσα εἰς τὰξιν κομισσῆς, ἦν ἀξία τοιαύτης τιμῆς, ἀξία τῆς εὐγενοῦς τάξεως τοῦ Περσιβάλ».

Ὁ Περσιβάλ ἐξέρχεται τοῦ πλήθους, πλησιάζει τὴν Γριζελίδα καὶ ἀπευθύνει αὐτῇ τοὺςδε τοὺς λόγους :

«Γριζελίς, ἀγαπητὴ μοι Γριζελίς, μὲ θέλεις; Ἄ! συγγνώμην, συγγνώμην, γλυκεῖα μου ψυχῇ! ἀπόσθεσον τῆς μνήμης σου τὴν ἀνάμνησιν τοῦ κακοῦ, ὅπερ σοὶ προὔξεν ἔτι...».

Ἡ Γριζελίς χωρήσασα ἐν βῆμα πρὸς τὰ ὀπίσω, παρατηρεῖ αὐτὸν μετὰ στοργῆς, εἶτα ὡσεὶ ἀφυπνυθεῖσα ὅτε ἐν ὀνειρῷ εὗρίσκετο :

«Κωμωδία; Ἀστείότης; Ὀμίλησον, σύ, Περσιβάλ, νὰ ἀκούσω τοῦτο ἀπὸ τοῦ στόματός σου. Εἰπέ μοι τί συνέβη. Ἦτο πρόκλησις; Ἦτο πρὸς δοκιμασίαν μου; Ἦτο παιγνίδιον;

ΠΕΡΣΙΒΑΛ. Σοὶ τὸ βεβαίῳ, τὸ πᾶν δ' ἐτελείωσε. Τὸ τέκνον σου σοὶ ἀποδίδεται· πᾶν ὅ,τι ἀγαπᾷς σοὶ ἀνήκει. Συγχώρησόν με· μὴ ἀναπολῆς πλέον τὰ συμβάντα· λησμονήσον καὶ συγχώρησον!

ΓΡΙΖΕΛΙΣ, δακρυσάσα. — Παιγνίδιον! Παιγνίδιον! Καὶ ἐγὼ λοιπόν; Ἄ! τὸ παιγνίδιον τοῦτο ἐπλήρωσα διὰ πολλῶν δακρῶν!

ΠΕΡΣΙΒΑΛ. Κλαίεις, Γριζελίς. Μ' ἔσκωψαν, βλέπεις, διότι ἔλαβον ὡς σύζυγον πτωχὴν κόρην, γεννηθεῖσαν ἐν τῷ βάθει τοῦ ἀνθρακῆος· κατεγέλων μου ὅτι ἡ εἰκὼν τῆς θείας ὠραιότητός σου δὲν ἐπλαισιόυτο πλουσίως. Λοιπὸν! ἀντέταξα εἰς τοὺς ὑπερφάνους αὐτῶν τίτλους τοὺς τίτλους τῆς ἀρετῆς σου, τὴν εὐγενῆ σου καρδίαν, τὴν ἀγγελικὴν σου ψυχὴν. Ὅπως ἀποδειχθῆ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἡ ὑπεροχὴ σου ὑπέστης τὰ μεγάλα ἐκεῖνα δεινά, ἀλλ' ἐξῆλθες αὐτῶν ἔνδοξος. Ἡ Ζινέρβα ἀνεγνώρισε τοῦτο· αὕτη ὀφείλει νὰ κύπη ἐνώπιόν σου· αὕτη ἐστὶ πρὸ τῶν ποδῶν σου, ἡ δὲ Ἀγγλία θὰ ἴδῃ τοῦτο, καὶ ἡ Ἀγγλία καὶ ὁ κόσμος ἀντηχήσουσιν ἐκ τῶν ἐγκωμίων σου, ἐκ τῆς δόξης σου. Διὰ τοῦτο δὲν με θέλεις πλέον;

Πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ θριαμβοῦ τούτου, ὅστις κατὰ τὸν Περσιβάλ ἔδει νὰ παρηγορήσῃ τὴν Γριζελίδα ἐν πᾶσιν, ἡ Ζινέρβα ἐκλίνε τὰ γόνατα πράγματι πρὸ τῆς Γριζελίδος..

ΓΡΙΖΕΛΙΣ. — Ἄ, κυρία, κυρία, ἐγέρθητε! Ἐγέρθητε παρακαλῶ! Ὅχι, ὑμεῖς δὲν ὀφείλετε παντάπασιν νὰ κάμπτητε τὰ γόνατα πρὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἀνθρακῆος. Ἐὰν ἐνίκησα, δὲν δέχομαι τὸ ἄθλον, ὅπερ ἀντὶ τῆς ἰδανικότητος, ἰδανικότητος πικρᾶς προσφέρεται. . . . Ναί, κυρία, ὄλαι· αἱ θλίψεις, ὄλαι· αἱ ἀγωνίαι, ἃς ὑπέστην ἦσαν ἤττον σπαρακτικαὶ τῆς δεινῆς ἀλγηδόνης, ἣν αἰσθάνομαι τῇ στιγμῇ τούτῃ. . . . Οὐδέποτε

πλέον ἢ χαρὰ θε εἰσέλθη εἰς τὴν καρδίαν ταύτην καὶ οὐδέποτε πλέον τῆ θά λάμψη ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τούτοις. . . . .»

(Τῷ Περσιβάλ.) « Ὁ Περσιβάλ, ἐπαιξας τὴν εὐτυχίαν μου, καὶ ἀπόλεσας αὐτήν. Ἡ εὐαίσθητος αὕτη καρδιά δὲν ἦτο ἢ ἄθυρμα εἰς τὰς χεῖρας σου καὶ συντέριψας αὐτό. . . . »

(Τῷ πατρὶ αὐτῆς) « Ἄ! ἀναχωρήσωμεν, πάτερ μου! . . . . Δὲν δύναμαι πλέον ν' ἀναπνέω ὑπὸ τοὺς θόλους τούτους. . . . »

ΠΕΡΣΙΒΑΛ. — Ὁλόν μου τὸ αἷμα πῆγνυται εἰς τὰς φλέβας μου, ἐκάστη λέξις τὴν ὁποίαν μοὶ λέγεις εἶνε πληγὴ ἐγγχειριδίου ἐν τῷ στήθει μου. Ὁ! ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἀδύνατον! Νῦν σὺ θέλεις νὰ με ἀπατήσης. . .

ΓΡΙΖΕΛΙΣ. — Περσιβάλ, ἰδέ με εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Οἱ ὀφθαλμοὶ μου προσπίπτοντες εἰς τοὺς ἰδικούς σου εἶνε πλήρεις δακρύων: τὰ χεῖλη μου ἦσαν σοὶ ὁμιλῶσι τρέμουσιν, ἀλλὰ πρέπει νὰ σοὶ ὁμιλήσω, διότι ὀφείλω νὰ σοὶ ἀποκαλύψω ὅλην τὴν καρδίαν μου. . . . Δὲν ἔζων ἢ διὰ σοῦ, Περσιβάλ· ἡ ψυχὴ μου σοὶ ἀνήκεν, ἀλλὰ δὲν ἐνόησες αὐτήν, τὴν κατεσπάραξας. Μετεχειρίσθης αὐτήν ὡς παιγνίδιον τῆς πίστεως, ἀφοσιώσεως, τοῦ ἔρωτός μου. . . . Οὐδέποτε με ἠγαπήσας. . . . Οὐδόλως δύναμαι νὰ ζήσω πλέον μετὰ σοῦ, Περσιβάλ! . . . .

ΠΕΡΣΙΒΑΛ. — Τί συλλογίζεσαι: Ὁχι δὲν θὰ με ἐγκαταλείψης Γριζελίς!

ΓΡΙΖΕΛΙΣ. — Μολοντί γεννηθεῖσα ἐν καλύβῃ, δὲν δύναμαι νὰ χρησιμεύσω ὡς ἄθυρμα ἰδιοτροπιῶν, ὡς κατάθεσις εἰς τὴν τύχην, νὰ με ἀπολέσης ἢ νὰ με κερδίσης εἰς τὸ πρῶτον ρίψημον τοῦ κύβου. Δὲν με ἠγάπησας, Περσιβάλ, ἐν δὲ τῇ πεποιθήσει ταύτῃ, ἐὰν ἴδυνάμην νὰ συγκατατεθῶ νὰ διατηρήσω τὸν τίτλον τῆς συζύγου σου, θὰ ἤμην ἀνάξια αὐτοῦ, ὃν ποτὲ ἔφερον. . .

ΠΕΡΣΙΒΑΛ. Ὁχι, Γριζελίς, δὲν θὰ με ἐγκαταλείψης! Μοὶ ἀνήκει, οὐδεμία δὲ δύναμις θὰ σὲ ἀποσπάσῃ τῶν χειρῶν μου: οὐδεὶς ἐν τῷ κόσμῳ θάδυνηθῆ νὰ σε ἀπαλλάξῃ τοῦ ὄρκου πίστεως, ὃν μοὶ ἔδωκας.

ΓΡΙΖΕΛΙΣ. — Σὺ αὐτὸς ἀπῆλλαξάς με αὐτοῦ. Σὺ κατασυντέριψας τὰς ἀλύσεις τοῦ ἔρωτος. Πρέπει νὰ χωρισθῶμεν. . . .

ΠΕΡΣΙΒΑΛ. — Γριζελίς, Γριζελίς! Θὰ μείνης, τὸ θέλω, τὸ διάτασσω!

ΑΡΤΟΣ. — Στῆτε, κύριε Περσιβάλ. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης λαμβάνω τὴν Γριζελίδα ὑπὸ τὴν προστασίαν μου. Ὑμεῖς αὐτοὶ παρητήσατε τὰ δικαιώματα ὑμῶν. Αὕτη ἐπαναλαμβάνει λοιπόν, διότι θέλει τοῦτο, τὴν ὁδὸν τῆς καλύβης αὐτῆς. . . Ἡ οἰκία σου ἔσται ἔρημος, Περσιβάλ· ἡ εὐτυχία ἐξῆλθεν αὐτῆς. Μένε μονήρης ἐν τῷ ἐξαιτίῳ σου πύργῳ· θεράπευε αὐτὸς ἑαυτόν, καὶ ἔστω σοὶ προσπάθεια νὰ ἐπανεῦρης τὴν εἰρήνην, εἰ δυνατόν.

Τοιαύτη ἡ λύσις, ἣν ἐπιφέρει ὁ F. Halm ἐν τῷ δράματι αὐτοῦ. « Ἡ λύσις αὕτη, ἐπάγεται ὁ Saint-Marc Girardin, εἶνε νέα καὶ παθητική, δικαία πρὸ παντός· διότι τέλος ὁ Περσιβάλ τιμωρεῖται ἐπὶ ταῖς σκληραῖς δοκιμασίαις εἰς ἃς ὑπέβαλε τὴν Γριζελίδα. Ἐπιπροστίθεται ἅμα, ὅπως μὴ λείψῃ τι ἐκ τῆς ἀξίας τῆς λύσεως ταύτης, ὅτι εἶνε φυσική. Ἐν ὅσῳ ἡ Γριζελίς ἐθεώρει τὰς δοκιμασίας ἃς ὑφίστατο πραγματικὰς, ὑπέφερον αὐτὰς πάσας, ἀρυσμένη ἰσχύϊ ἐκ τοῦ ἔρωτος αὐτῆς καὶ ἐκ τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ τῷ συζύγῳ αὐτῆς, ἀλλ' ὅτε αὕτη μαθαίνει ὅτι τὰ πάθη αὐτῆς, ἦσαν πείραγμα καὶ στοίχημα, τότε ἐξηγέρθη ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς ἐπανάστασις ὅλως φυσική. Ὁ Περσιβάλ δὲν ἠγάπα λοιπὸν αὐτήν, μετεχειρίζετο αὐτήν ὡς ἄθυρμα ὅπως τὴν βασιανίζῃ: Τὸ πᾶν πρέπει νὰ ἦ εἰλικρινὲς ἐν τοῖς συζύγοις. Ἐὰν αἱ δυστυχίαι τῆς Γριζελίδος ἦσαν ταυτοχρόνως τοιαῦται καὶ τοῦ Περσιβάλ, εὐκόλως αὕτη ὑπέφερε ταύτας· ἀλλὰ ἐὰν ὅ,τι προξενεῖ θλίψιν ταύτῃ, ἐκεῖνον ἐστὶ παιδιὰ, ἐὰν ὁ μὲν ἀστείζεται, ὁ δὲ ὑποφέρει, ἀδύνατος πλέον ἢ ἐμπιστοσύνη καὶ τὸ φίλτρον. Ἡ Γριζελίς δύναται τὰ πάντα νὰ ὑποστῇ, ἀπέδειξε δὲ τοῦτο· ἀλλ' αὕτη οὐδαμῶς φέρει τὴν ἀπάτην. Τοῦτι δὲ τὸ κακὸν ἐξήντηλε τὴν ὑπομονὴν αὐτῆς καὶ κατέστρεψε τὴν ἀφοσίωσιν αὐτῆς. »

« Ἡ λύσις λοιπὸν τῆς γερμανίδος Γριζελίδος ἐστὶν ἀληθῆς καὶ ἡ ἠθικὴ ἐπανάστασις, ἣν ὁ συγγραφεὺς διετύπωσε καὶ παρέστησε ἐν τῇ ἡρωίδι αὐτοῦ εἶνε φυσική. Διακριτέον ἐνταῦθα ἰσχυρὰν καὶ ἀγγίνουσαν ψυχολογικὴν μελέτην. Ἀλλὰ τίνας ἔνεκα ἡ λύσις αὕτη, καίπερ ὅλως νέα καὶ ὅλως ἀληθῆς, οὐδαμῶς εὐχαριστεῖ με τόσον, ὅσον ἡ τοῦ Βοκκαίου καὶ τοῦ Περρῶλ (Perrault): Οὐδένα ἕτερον λόγον γινώσκω ἢ τὸν ἐξῆς: ἡ λύ-

σις αὕτη παραλυπεῖ ἡμᾶς. Ἰδόντες τοσοῦτον παθοῦσαν τὴν Γριζελίδα, ἐπεθυμοῦμεν νὰ εὐτυχίσῃ, τοῦτο δὲ οὐδόλως, γίνεταί ταύτης ἀπορριπτοῦσης τὴν εὐτυχίαν καὶ τὸ μεγαλεῖον, ἕπερ ἀποδίδωσιν αὐτῇ ὁ σύζυγος. . . .

« Ἡ χαρὰ τοῦ λαοῦ, ὅστις χειροκροτεῖ βλέπων τὴν Γριζελίδα θριαμβεύουσαν ἐν ταῖς δοκιμασίαις αὐτῆς, ἐγγύτερον ἐστὶ τῆς ἀληθείας τῆς δικαίας μὲν, ἀλλὰ καὶ θλιβερᾶς λύσεως τοῦ γερμανικοῦ δράματος. Ἡ γερμανικὴ Γριζελίς ἱκανοποιεῖ διὰ τῆς ρήξεως αὐτῆς πρὸς τὸν Περσιβάλ, τὴν ἀντιπάθειαν, ἣν αἰσθανόμεθα ἐναντίον αὐτοῦ, οὐδόλως ὅμως ἱκανοποιεῖ τὴν συμπάθειαν ἣν πρὸς ἐκείνην τρέφομεν καὶ τὴν χαρὰν ὅφ' ἣς καταλαμβάνομεθα ὀρῶντες ἐκείνην εὐτυχῇ καὶ θριαμβεύουσαν. Ἡ ἀνάγκη τοῦ βλέπειν τὴν ἀρετὴν ἀμειβομένην εἶνε αἴσθημα κοινὸν μὲν ἀλλ' εὐγενές, πανίσχυρον ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ τῷ μυθιστορήματι καὶ ἕπερ δὲν πρέπει ν' ἀποκρούωμεν ἄνευ ἀνάγκης. »

« Ἡ Γριζελίς εἶνε ὁ κάλλιστος τύπος τῆς συζυγικῆς ὑπομονῆς καὶ πίστεως, ἀλλ' ὁ τύπος οὗτος ἐν ἀρθονία ἀπαντᾷ ἐν τῇ φιλολογίᾳ τοῦ μέσου αἰῶνος καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων. Πρᾶγμα παράδοξον! ἡ γυνὴ οὐδέποτε μᾶλλον ἐπεκρίνετο καὶ μᾶλλον ἐνεπαίζετο ἢ ἐν τῇ φιλολογίᾳ τοῦ μέσου αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε μᾶλλον ἐνεκωμιάζετο καὶ ἐδοξάζετο. . . Ἡ Γριζελίς μεγίστης τιμῆς ἀξία τυγχάνει (οὕσα ὅτι ἡ ὑποταγὴ αὐτῆς ἦν ἔκουσία καὶ ἐξ ἀφοσιώσεως. Ὑπῆρχον ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ ὑπάρχουσιν ἐν Ἀμερικῇ γυναῖκες, ἃς οὐχὶ κάλλιον τῆς Γριζελίδος μετεχειρίσθησαν, ἃς λαμβάνουσι καὶ ἐγκαταλείπουσι, παρ' ὧν ἀφαιροῦνται τὰ τέκνα, ἀλλ' αὐτὰ ἰεῖσι δοῦλαι εἰς ἃς ὁ νόμος ἀρνεῖται τὸ δικαίωμα τοῦ ἔχειν ἰδίαν θέλησιν. Ἐν τῇ Γριζελίδι ἡ γυνὴ μετέβαλε τὴν δουλείαν εἰς εὐπέθειαν. Ἴδου ἡ ἀξία αὐτῆς. Ἡ δὲ φιλολογία τοῦ μέσου αἰῶνος ἢ ἡ νεωτέρα φιλολογία συγνάξις παρέστησε τὴν ἀξίαν ταύτην ἐν τῇ γυναικί. »

Ταῦτα ὁ Saint-Marc Girardin λέγει περὶ τῆς Γριζελίδος, ὅστις πλείους θὰ εὗρισκε ἔτι λόγους τοῦ θαυμασμοῦ αὐτοῦ, εἰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ εἶχε καὶ τὸ μυστήριον τοῦ ἀγνωστοῦ δραματικοῦ τοῦ ἸΑ' αἰῶνος, ὅπερ φαίνεται ἄγνωστῆ. Παρ' ὅμιν πλείστα ὅσα φέρονται παραδείγματα συζυγικῆς ἀφοσιώσεως καὶ ὑποταγῆς, ἀνάλογα πρὸς τὸ τῆς Γριζελίδος καί, ὡς εἴπομεν καὶ ἐν τῇ περὶ Γριζελίδος μελέτῃ ἡμῶν, αἱ συλλογαὶ τῶν Passow καὶ Legrand καὶ τῶν ἄλλων συλλογῶν ἡμετέρων τε καὶ ξένων πλείστα παρέχουσι δημοτικὰ ἄσματα, ἐξυμνοῦντα ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην συζυγικὴν, ὥστε φυσικωτέρων ἡμεῖς μᾶλλον δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὴν λύσιν ὡς αὐτὴν ἢ παραδόσις παρουσίασε καὶ ὁ Βοκκάκιος καὶ ὁ δραματικὸς ποιητὴς τοῦ ἸΑ' αἰῶνος διέγραψαν. »

Ἡ λύσις δὲ τοῦ μυστηρίου τοῦ Ἀρμάνδου Silvestre καὶ Εὐγενίου Morand ἐστὶ σύμφωνος τῇ ἐκφραζομένῃ ἰδέᾳ ὑπὸ τοῦ Saint-Marc Girardin ἢ μᾶλλον πρὸς τὴν παράδοσιν, ἣν ἀνέγραψαν ὁ τι Perrault καὶ ὁ Βοκκάκιος. Ἡ νεωτέρα Πηνελόπη ἱκανοποιεῖται δι' αὐτῆς πληρέστατα.

O. A.

ΜΟΥΣΙΚΗ.

ΡΩΣΙΚΑ ΑΪΣΜΑΤΑ

Ἐν τῇ ρωσικῇ μουσικῇ ἀπαντᾷ κρᾶμα τραγῦττος ἅμα καὶ ἀπαλόττος, ἐξεγέρσεως καὶ μονοτονου ἡρεμίας, μετὰ ριζικῶν μεταβολῶν ὡς πρὸς τὸν χρόνον καὶ τὸν ρυθμόν. Ἡ χρῆσις τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν μελλῶν, τοῦ λυδικοῦ καὶ τοῦ δωρικοῦ μέλους καὶ αἱ ἀσυνήθεις ἀρμονίαι, αἵτινες καταλήγουσιν αἴφνης εἰς συμφωνίαν, ἐπηρεάζουσι τὸ ὅς συγκρατοῦντες ἡμᾶς δι' ἀνεκφράστου γοητείας. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὁ Λάγκ εἶπε περὶ τῶν λέξεων, ἐφαρμόζεται ἐπίσης καὶ ἐν τῇ μουσικῇ « Ὁλόκληρος ἡ ψυχὴ τῆς τῶν χωρικῶν τάξεως ἀναπνέει ἐν τοῖς βάρεσιν αὐτῶν, ὃν τρόπον ἡ ἀναπεπταμένη θάλασσα ἀντηχεῖ ἐν τοῖς ὀστράκοις, ἅτινα εὐρηναὶ ἐρριμμένα ἐν ταῖς ἀκταῖς αὐτῆς. Οἱ Ρῶσοι ἔχουσιν ἄσματα, ἅτινα ἀποτελοῦσιν αὐτοὺς τοὺς τῆς καρδίας στεναγμούς τοῦ ἀπλοῦ τούτου λαοῦ, ὅστις, ταλαιπωρούμενος, στρέφει τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν ἥλιον — τὸν ἥλιον ἐκεῖνον, ὅστις σπανίως θερμαίνει καὶ τὸ φῶς τοῦ ὁποίου χρησιμεύει